

Geen maatregel tegen advocaat in Meisje van Nulde-zaak

Een disciplinaire maatregel zal er in ieder geval niet uit volgen. Deken M. Schyns van de Utrechtse Orde van Advocaten is overtuigd van de goede bedoelingen van advocaat J. Leijendekker, die het strafdossier van de vrouwelijke verdachte in de Meisje van Nulde-zaak ter inzage gaf aan journalisten van NRC Handelsblad. De deken verlangt echter wel een richtinggevende uitspraak van de Raad van Discipline.

Maandag 27 januari werd de zaak in Amsterdam bepleit. Het woord was eerst aan de Utrechtse deken. Die stelde dat advocaten in beginsel straf-dossiers openbaar mogen maken, gelet op de grote mate van vrijheid van de advocaat in zijn verdedi-

ging. 'De tegenwoordige media-aandacht brengt met zich mee dat de advocaat ook daarin vrijelijk moet kunnen opereren, al was het maar omdat ook het openbaar ministerie in gevallen volgens eigen richtlijnen de media informeert voorafgaand aan en tijdens de strafzaak, en dan ook met details uit het onderzoek naar buiten treedt.'

De vrijheid van de advocaat om strafdossiers open-

baar te maken is volgens Schyns echter niet onge-clausuleerd. Hij formuleerde vier voorwaarden: er moet een verdedigingsbelang zijn, er moet sprake zijn van uitdrukkelijke en weloverwogen instemming van de cliënt, er mag geen schending van privacy van derden plaatsvinden en de openbaarmaking moet 'kenbaar' (dat wil zeggen: de advocaat opereert met open vizier) plaatsvinden.

Volgens de Utrechtse deken is Leijendekker met betrekking tot de tweede en derde voorwaarde tekortgeschoten. Hij had weliswaar schriftelijke toestemming van zijn cliënt, maar in dit bijzondere geval had consultatie van nog een andere adviseur in de rede gelegen. De 'bijzondere en kwetsbare positie' van de verdachte had daartoe aanleiding moeten geven, aldus Schyns.

DE OPINIEPEILING

In Advocatenblad-1 hebben we u gevraagd om deel te nemen aan een opiniepeiling omtrent het verstrekken van informatie uit strafdossiers. Hier de resultaten.

Aan de lezers werd gevraagd om al dan niet hun instemming te betuigen met een tweetal uitgangspunten over informatieverstrekking uit strafdossiers (zie hiernaast). Ze konden hun standpunt nader motiveren.

Het moet gezegd: het aantal reacties viel tegen. In totaal hebben 39 advocaten op de uitgangspunten (die ook twee keer via de elektronische nieuwsbrief 'Orde van de dag' zijn voorgelegd) gereageerd.

Een ruime meerderheid van 33 advocaten geeft aan het geheel of ten dele eens te zijn met de uitgangspunten, 6 advocaten zijn het (deels) oneens. Belangrijke steen des aanstoots, zowel onder voor als tegenstemmers: het anonimiseren van persoonsgegevens in het tweede deel. Volgens vijf inzenders moeten de persoonsgegevens van derden altijd worden gewit. 'Die laatste zinsnede onderschrijf ik niet: persoonsgegevens van derden dienen immer te worden geanonimiseerd,' aldus een van hen. Een ander: 'Anonimisering zal derhalve in bijna alle gevallen aangewezen zijn.'

Een andere respondent vindt juist andersom dat het privacybelang wordt overdreven. 'De pers mag immers ook aanwezig zijn tijdens de openbare terechtzitting waarbij het dossier wordt besproken. Ik denk dat we erg moeten uitkijken voor het in het duister brengen van strafdossiers. Openbaarheid van de rechtspraak en transparantie zijn minstens zo belangrijk als privacy van derden.' Weer een ander waarschuwt voor mogelijke aansprakelijkheid: 'Wel acht ik het mogelijk dat openbaring kan leiden tot aansprakelijkheid jegens derden van zowel de cliënt als zijn raadsman, voor zover (...) niet de in het maatschappelijk verkeer benodigde zorgvuldigheid is betracht.'

Een aantal inzenders protesteert tegen de passage in het eerste deel dat de advocaat onder omstandigheden rekening moet houden met opsporingsbelangen. 'Als een advocaat zich moet richten naar het opsporingsbelang, dan is hij verlengstuk van het openbaar ministerie, en dat is uiteraard onacceptabel,' als een van hen. 'De Orde moet zich hard (blijven) maken voor de rechten van de verdediging en zich niet laten beïnvloeden door de wensen van hen die andere belangen behartigen,' schrijft een ander.

Een respondent wijst ten slotte op een praktisch probleem: de handhaafbaarheid. 'De aangegeven regels zijn in het kader van de disciplinaire rechtspraak nauwelijks te handhaven.' Een ander ziet dat minder duister in: 'Kortom, een voorzichtig 'eens', onder de voorwaarde dat de advocaat aan de deken uit kan leggen (dus niet in het openbaar) welk belang er met openbaarmaking naar zijn/haar inschatting gemoeid kan zijn.'

DE BIJ DE PEILING GENOEMDE UITGANGSPUNTEN

1. Uitgangspunt voor alle deelnemers aan het strafproces is dat het proces niet in de media maar ter terechtzitting wordt gevoerd. Indien en voor zover het belang van de cliënt dit vergt en dus een aanwijsbaar en te respecteren belang in het geding is, zulks ter beoordeling van de advocaat, en de cliënt daarvoor uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven, kan informatieverstrekking – al dan niet door inzage in delen van het strafdossier – door een advocaat aan de pers over een strafzaak gerechtvaardigd zijn. Die informatie wordt dan met open vizier, dat wil zeggen met naam en toenaam van de advocaat, verschaft.

Bij informatieverstrekking aan de pers houdt de advocaat voor zover het belang van de cliënt dit toelaat rekening met gerechtvaardigde belangen van derden, waartoe ook algemeen maatschappelijke belangen, zoals opsporingsbelangen, behoren.

2. Indien de advocaat overweegt (delen uit) het strafdossier aan de pers te openbaren geldt het volgende. Strafdossiers behoren in beginsel niet aan de pers te worden verstrekt. Zij zijn daarvoor niet bestemd. Op deze hoofdregel is in zeer bijzondere omstandigheden een uitzondering denkbaar, indien en voor zover er sprake is van een gerechtvaardigd verdedigingsbelang. In dat geval worden persoonsgegevens van derden geanonimiseerd, tenzij het verdedigingsbelang zich daartegen verzet.

(LW)

Ten aanzien van de derde voorwaarde geldt dat de ‘gerechtvaardigde privacy-belangen van derden ruimschoots zijn geschonden,’ aldus de deken. Hij noemde de nog levende minderjarige dochter (het zusje van het overleden meisje), de vader, de ouders van cliënte, de medeverdachte en de nagedachtenis van het overleden meisje zelf. ‘Hooft het niet uit piëteit jegens haar zo te zijn dat iedereen een stapje terug zet als het gaat om publieke discussie, publiek becommentariëren en dergelijke? In elk geval had naar mijn mening dit belang zwaar moeten wegen en ook daarom had mr. Leijendekker wel degelijk een aantal onderdelen uit het artikel moeten ‘censureren.’

Discussie

Leijendekker stelde dat de Raad van Discipline niet het juiste forum is voor het dekenbezwaar. ‘Ik vind het te ver gaan om de Raad van Discipline aan de hand van een dekenbezwaar iets algemeen te laten zeggen over informatieverstrekking aan de pers. We hebben veel meer discussie nodig over dit onderwerp. Ik vraag u dan ook niet te antwoorden op de vraagstelling van de deken.’

De advocaat uit Wijk bij Duurstede ging daarna in op de omstandigheden voorafgaand aan de publicatie in NRC Handelsblad. Volgens hem was er sprake van een overweldigende en negatieve media-aandacht voor zijn cliënte. ‘Er werd in de kranten van alles over haar geschreven. De vader hield een dagboek bij op internet, met naam en toenaam. Het Openbaar Ministerie belde SBS6 met de mededeling dat er gedregd zou worden op een bepaalde plaats. In die context van oplopende verkwanseling van de privacy van mijn cliënte ben ik in gesprek geraakt met NRC.’

Het in de pers opgeroepen beeld van zijn cliënte moest worden gecorrigeerd, stelde Leijendekker. ‘Ik wilde niet naar de zitting met een beeldvorming die niet klopte. Ik vond het ook in het belang van mijn cliënte om haar zaak af te scheiden van die van haar medeverdachte. Dat is gelukt. De publicatie heeft ook een duidelijk aanwijsbaar effect gehad: het aantal onjuiste berichten over haar in de pers werd na de publicatie beduidend minder.’

Over het niet-opleggen van een maatregel, zei Leijendekker: ‘Dat lijkt aardig, maar het is ook denigrerend. Het wekt de indruk dat ik er niet zo goed heb nagedacht over de publicatie. Dat is ten ene male onjuist. Ik heb wel overwogen stappen gezet, ik ben níet over één nacht ijs gegaan, ik heb de afspraken met cliënte en NRC schriftelijk vastgelegd en ik heb mijn voormalige patroon geconsulteerd.’

Tot slot klaagde Leijendekker over het ontbreken van een klacht wegens schending van privacy. ‘Diegenen die erover gaan, hebben niet geklaagd. Daarmee ontbreekt voor uw Raad een referentiekader.’ Daarop toverde de Utrechtse deken echter nog een konijn uit een hoge hoed: er was wel degelijk een klacht ingediend door de vader van het Meisje van Nulde. Die trok die klacht in toen Schyns te kennen had gegeven dat hij een dekenbezwaar zou indienen tegen Leijendekker.

De Raad van Discipline was zichtbaar verrast. De voorzitter informeerde daarop naar de mogelijkheid om de vader of diens advocaat alsnog te horen. Uitspraak 24 maart. (LW)

Geef ons Amerikaanse toestanden

Als er één aspect is van het Nederlandse recht waar buitenlanders en meer in het bijzonder Amerikanen zich mateloos over kunnen verbazen, dan is dat de actieve rol van de Nederlandse rechter. Niet alleen heeft hij de leiding in een getuigenverhoor, hij is ook degene die bepaalt of partijen ter comparitie worden opgeroepen en – onder het nieuwe procesrecht – of zij daarna nog de gelegenheid krijgen te re- en dupliceren of te pleiten. Het pleiten, de historische kern van ons nobele ambt, is daarmee teruggebracht tot een gunst die de rechter je verleent. (Zie de special ‘Pleiten’, *Advocatenblad* 2002-23.)

De rechter zit de comparitie voor, deelt de beurten uit en onderwerpt desgewenst advocaten aan een verhoor met betrekking tot de feiten. Als advocaat ben je overgeleverd aan de nukken van deze rechter. Als je pech hebt, kom je aan je pleitnota niet toe. Als je mazzel hebt, neemt de rechter de advocaat van de wederpartij onder vuur en hoeft je slechts af en toe iets te bevestigen. Kortgeleden had ik mazzel bij een kort geding. Een snuivende voorzieningenrechter keek de wederpartij over zijn leesbril aan en vroeg hem met meer dan gemiddeld volume of hij beseftte dat wat zijn advocaat zojuist had opgemerkt bepaald niet in zijn belang was. De wederpartij zat er beduusd bij; ik zei niets.

Het summum van rechterlijk activisme is het getuigenverhoor. Dan schudt een beetje rechter de laatste veren van zijn kleed der lijdelijkheid. Hij heerst als ware *dominus litis*, stelt zo veel vragen als hij wil, dicteert op geheel eigen wijze – en soms in eigen bewoordingen – wat de getuige verklaard heeft en laat zich niet of nauwelijks in de rede vallen door een al te bijdehante advocaat die meent iets *geheel anders* gehoord te hebben.

De Amerikaanse rechtspraktijk leert ons dat het ook anders kan. Niet altijd zo spectaculair als rechtbankfilms willen doen geloven, maar toch een verademing vergeleken met de Nederlandse praktijk. Advocaten hebben het heft in handen. Zij stellen de vragen en worden daar op de *Law Schools* ook voor opgeleid. Net als het kiezen van de leden van de jury, is het stellen van vragen een aparte kunst. Goedgetrainde advocaten halen op die manier razendsnel de voor hun betoog relevante feiten boven tafel zodat de rechter of de jury vervolgens goed geïnformeerd kan beslissen. En als er nog behoefte is aan een *expert witness*, dan wordt ook deze door de advocaten ondervraagd.

Dat dit niet altijd gaat zoals de bedoeling is, bewijst de over het internet zwerfende anekdote van een advocaat die een dokter ondervraagt.

Advocaat: Heeft u voor de autopsie zijn pols gecontroleerd?

Dokter: Neen.

Advocaat: Heeft u zijn bloeddruk gecontroleerd?

Dokter: Neen.

Advocaat: Heeft u nagegaan of hij nog ademde?

Dokter: Neen.

Advocaat: Is het mogelijk dat de patiënt dan nog leefde toen u aan de autopsie begon?

Dokter: Neen.

Advocaat: Hoe kunt u daar zo zeker van zijn?

Dokter: Omdat zijn hersenen in een bakje op mijn bureau stonden.

Advocaat: Is het uitgesloten dat de patiënt toch in leven was?

Dokter: Het was mogelijk dat hij nog leefde en elders het beroep van advocaat uitoefende.